

Trudnoća i jonizujuće zračenje

Informacija za lekare i pacijente

Izlaganje embriona/fetusa

Trudnoća se smatra najznačajnijom kontraindikacijom za radiološke preglede koji se baziraju na primeni jonizujućih zračenja. Izlaganja embriona/fetusa mogu biti planirana i nenamerna (akcidentalna), a rizik zavisi od faze trudnoće primljene doze.

Iako je doza za plod obično manja u odnosu na dozu za majku, embrion/fetus je osetljiv na jonizujuće zračenje u dozama većim od 0,1 Gy. U zavisnosti od faze razvoja fetusa, izloženosti dozama većim od 0,5 Gy može biti štetno. Posledice mogu biti ograničenje rasta, malformacije, oštećenja mozga i karcinom.

Procena doze za embrion/fetus

Procena doze za embrion/fetus predstavlja je odgovornost medicinskog fizičara. Metodologija zavisi od vrste dijagnostičke procedure i faze trudnoće a zasnova se na konverziji neke od specifičnih, merljivih dozimetrijskih veličina u dozu za embrion i fetus. Rezultati moraju biti prezentovani pacijentu i lekaru na razumljiv način.

Potencijalni efekti prenatalnih izlaganja

Potencijalni efekti prenatalnih izlaganja prikazani su u Tabeli 1.

Tabela 1. Potencijalni efekti prenatalnih izlaganja (isključujući i karcinom)

Faza razvoja	Period gestacije (nedelja)	<50 mGy	50-100 mGy	>100 mGy
Blastogeneza	0-2	Nema efekta	Nema efekta	Nema efekta
	3-4	Nema efekta	Verovatno nema efekta	Moguć spontani prekid trudnoće (50% u slučaju doze od 1 Gy, 100% u slučaju doze od 5 Gy)
Organogeneza	5-10	Nema efekta	Potencijalni biološki efekti nisu klinički detektabilni	Kongenitalne malformacije, rizik raste sa porastom doze
Fetogeneza	11-17	Nema efekta	Potencijalni biološki efekti nisu klinički detektabilni	Rizik za smanjenje IQ ili mentalnu retardaciju
	18-27	Nema efekta	Nema efekta	Smanjenje IQ nije detektabilno u opsegu doza u dijagnostičkoj radiologiji
	>27	Nema efekta	Nema efekta	Nema efekta

Napomena: Ova tabela daje smernice. Vreme nakon koncepcije i prikazane doze su date apriksimativno.

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union

Education in Radiation Protection According to European Basic Safety Standards and Council Directive 59/2013 Euratom – EDURAD

Karcinogeneski efekti prenatalnih izlaganja

Izloženost zračenju embriona / fetusa može povećati rizik za nastanak karcinoma posebno ukoliko je doza veća od 0.1 Gy, što je značano više od doza tipičnih za dijagnostičku

radiologiju. Kvantifikacija rizika od prenatalnih izlaganja još uvek je povezana sa brojnim izazovima ali su orijentacione vrednosti prikazane u Tabeli 2.

Tabela 2. Tipične vrednosti doze za embrion/fetus i rizik za karcinom u detinjstvu kao posledica medicinskih izlaganja jonizujućim zračenjima

Procedura	Anatomska regija	Tipična doze za embrion/fetus (mGy)	Rizik za karcinom
Radiografija	Glava	0.001-0.01	<10 ⁻⁶
Radiografija	Zub		
Radiografija	Pluća		
Radiografija	Grudni deo kičme		
Radiografija	Mamografija		
CT	Glava	0.1-1.0	10 ⁻⁵ -10 ⁻⁴
Radiografija	Abdomen		
Fluoroskopija	Želudac		
Radiografija	Karlica		
Radiografija	Kuk		
CT	Plevimetrija	1.0-10	10 ⁻⁴ -10 ⁻³
CT	Pluća i jetra		
Fluoroskopija	Irigografija		
R/F	Intrevenska urografija		
CT	Lumbalna kičma		
CT	Abdomen	10-50	10 ⁻³ - 2·10 ⁻²
CT	Karlica		
CT	Karlica i abdomen		
CT	Karlica, abdomen i pluća		

With the support of the Erasmus+ Programme of the European Union

Education in Radiation Protection According to European Basic Safety Standards and Council Directive 59/2013 Euratom – EDURAD

This activity was supported by Jean Monnet Program of the European Union

Prevenција akcidentalnih prenatalnih izalaganja

Status trudnoće	Aktivnost	
Trudnoća isključena	Obaviti pregled	-
Trudnoća verovatna ili sigurna	Oceniti opravdanost pregleda (radiolog) i razmoriti mogućnost odlaganja pregleda do porođaja uzimajući u obzir korist za majku i nerpđeno kete kao i rizik od odlaganja pregleda.	Ukoliko je pregled opravdan, modifikovati protokol da doza za embrion ili fetus bude minimalna u skladu sa dijagnostičkim zahtevima
Trudnoća ne može biti isključena a očekivana doza je niska (<10 mGy)	Menstruacija redovna	Obaviti pregled
	Menstruacija nije redovna, trudnoća se može smatrati verovatnom. Oceniti opravdanost pregleda (radiolog) i razmoriti mogućnost odlaganja pregleda do porođaja uzimajući u obzir korist za majku i nerpđeno kete kao i rizik od odlaganja pregleda.	Ukoliko je pregled opravdan, modifikovati protokol da doza za embrion ili fetus bude minimalna u skladu sa dijagnostičkim zahtevima
Trudnoća ne može biti isključena a očekivana doza je visoka (>10 mGy)	Razmotiriti alternativne mogućnoszi i dolaganje prgeda. Ove procedure uvećavaju rizik za karcinom u detinjstvu ali je u apsolutnom iznosu ovaj rizik i dalje mali.	-

Neophono je preduzeti sve neophone mere u cilju prevencije nenamrnih izlaganja u trudnoći.

Doza za embrion/fetus od većine dijagnostičkih procedura ne može prizorkovati smrt fetusa, malformaciju ili mentalnu retardaciju.

Dotadni rizik za karcinom je veoma mali (1:1000).

With the support of the
Erasmus+ Programme
of the European Union

UNIVERZITET U BEOGRADU
MEDICINSKI
FAKULTET

Education in Radiation
Protection According to
European Basic Safety Standards
and Council Directive 59/2013
Euratom – EDURAD

VINČA
INSTITUT ZA NUKLEARNE NAUKE
Univerzitet u Beogradu
INSTITUT OD NACIONALNOG ZNAČAJA ZA REPUBLIKU SRBIJU